



**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 3. Argumenta contra Contractum trinum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](#)

in quo sæpius provocantur Probabilistæ, ut vel unicum exhibeant Episcopale Edictum in favorem Contractus Trini.

- (a) In MSto libro, de quo suprà §. 158.
- (b) In 4. Sentent. diff. 15. q. 49.
- (c) Manual. Confess. c. 17. à n. 254. & de Usuris in C. Si fæneraveris. à n. 32.
- (d) In 2. 2. de Just. tr. 5. c. 2. dub. 9.
- (e) Instruct. Sacerdot. l. 5. c. 41. n. 3.
- (f) De J. & J. tr. 2. disp. 417.
- (g) De J. & J. l. 2. c. 25. dub. 3.
- (h) De J. & J. disp. 33. sect. 4.
- (i) De Usur. q. 31. n. 12. seqq.
- (k) Theol. Moral. disp. 5. n. 135. seqq.
- (l) De Usur. lib. 6. per tot.
- (m) Variar. Resolut. cap. 17.

§. 169.

Benigniori doctrinæ circa honestatem Contractus trini *Art. 3.*
se opponunt alii, & usuræ vitium in eo latere putant, idque ARGU-
fibi videntur demonstrare I. ex testimoniis Patrum: II. De CONTRA
cisionibus Conciliorum: III. Decretis Pontificum: IV. quod CONTRA-
Contractus trinus sit lepidissima chimæra, & purum figmen- CTUM
tum Casuistarum, cum per adjecta pacta videatur substantia TRINUM.
Societatis everti: V. & Justitia lædi: VI. ita ut potius sit pu- Contra.
rum mutuum: VII. eoque admisso eludantur omnes leges etum tri- Contra.
Divinæ & humanæ adversus usuras: VIII. cum magno scan- num oppo-
dalo etiam Acatholicorum: IX. unde damnari hic Contra-
ctus meretur, saltem quia est summè periculosus: X. & re- nuntur.
vera damnatus dicitur communissima autoritate Theolo-
gorum & Juris-Consultorum. Ut hæc argumenta partim
pro dignitate sua elucidentur, partim pro levitate sua refel-
lantur, spisso volumine opus esset: nos paucis verbis ea at-
tingimus, adjuncta responsione benigniorum Authorum.

Diff. III.

N

§. 170.

§. 170.

I. Testimo-
nia SS. Pa-
trum:

I. SS. BASILII, (a) AMBROSII, (b) & HIERONYMI (c) testimonia contra formam contractus trini allegari solent. (d) Sed nullum contractus trini vestigium in iis reperiunt Patroni benignioris sententiaz, nisi omnem mercatorum Societatem damnatam esse, dicere velimus. S. BASILIUS dehortatur eloquentissime à sumendo mutuo ob improbitatem fœneratorum: S. AMBROSIUS & HIERONYMUS non in solis pecuniis, sed in quolibet incremento sorti adjecto committi usuram ostendunt. Quid inde contra Contractum trinum inferri possit, non appetet.

(a) *Homil. in psalm. 14.*

(b) *Lib. de Tobia. c. 14.*

(c) *Comment. super c. 18. Ezechiel.*

(d) *Apud P. CONCINA de usur. contr. trin. Diff. I. c. 4.*

§. 171.

II. Canon
Concilii
Nicæni:

II. Opponitur Concilii Nicæni Canon decimus septimus, qui Clericis usuras ex mutuo prohibet, quacunque ex adventione, vel quocunque modo negotium transigant, vel aliquid tale prorsus excogitent turpis lucri gratia. Hanc Concilii Nicæni decisionem ambabus manibus amplexantur Patroni Contractus trini. Vis argumenti fortior ducitur ex verbis Glossæ, (a) juxta quam per dictum Canonem damnatur omnis, *quocunque novum pactum, vel contractum inveniens in fraudem usurarum.* Atqui duo pacta Societatis contractui adjecta, non aliam ob causam inventa sunt, quam *ad usuram declinandam: in usurarum ergo fraudem inventa sunt.* Sic arguit P. DANIEL CONCINA, (b) ea argumenti bonitate, qua inferre licet, Montes Pietatis inventos esse *ad usuram declinandam: in usurarum ergo fraudem inventi sunt.* Forma comprehendi per geminum pactum Societati adiectum, inventa est

ad

ad majorem commerciorum commoditatem, & mutuam contrahentium utilitatem. ZONARAS & BALSAMON optimè interpretantur dictum Canonem, ut illi etiam Clerici comprehendantur, qui vero mutuo nomen Societatis prætexentes, uluras capiunt. Absit, ut in solo nomine ludatur, & gravissimæ leges eludantur. Nisi celebrentur contractus verè à mutuo distincti, usuræ vitium non vitabitur: ad vitandam igitur usuram alius à mutuo contractus ineundus est: malignè autem id dicitur in fraudem usurarum fieri.

(a) *In Can. 2. dist. 47. v. Transigens.*

(b) *Loc. cit. c. 5. §. 1. n. 1.*

§. 172.

III. Inter Decreta Pontificum contra Contractum tri- *III. Decre-*
num allegatur decisio INNOCENTII III. quam pro licentia *talis Inno-*
hujus contractus supra adduximus. (*§. 165.*) Inter modos *centii III.*
syllogismorum Aristotelicos nullum invenire est, quo ex
hac Decretali conclusio deduci possit contra contractum tri-
num. In subsidium vocatur aliena Glossa, (a) quæ con-
tractum, quo quis pecuniam suam dedit negotiatori, ut
inde emat merces, & det sibi partem lucri, licitum non
concedit, si periculum spectet ad recipientem, ut sit inter eos con-
tractus mutui. Salvo contractu trino, amplecti possimus
verba & mentem hujus Glossoatoris. Non enim queritur,
aut licitum pronuntiatur lucrum, si duo ita contrahant, ut
sit inter eos contractus mutui. Injustus erit contractus, quo
quis partem lucri exigat, periculo pecuniarum existente pe-
nes recipientem, nisi hæc inæqualitas aliunde compensetur.

(a) *In c. 3. v. Negotiatoribus. XIV. q. 3.*

§. 173.

Magis mirandum est, qua argumenti tortura hostes con- *Alexan-*
tractus trini in causam suam trahant ALEXANDRUM III. qui dicitur *III.*
usu-

N 2

100 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per contractum.

usurarum crimen ne quidem pro redimenda captivi vita admittendum esse decernit. (a) Divinare vix licet, qua ratione inferri possit conclusio de non adjiciendo gemino pacto in contractu Societatis. Ænigma solvit P. CONCINA, (b) inferendo ex dicta Decretali, nec ALEXANDRUM III. nec omnes illius duodecimi sæculi Theologos arcanum istud contractus trini impliciti, aut piam intentionem agnoscisse: nunc autem aliter se rem habere: omnem usuræ foeditatem evanescere, modò bona sit intentio lucrandi omni meliori modo: sic Lessium, Gibalinum, Bonacinam brevi hac Alexandro, Innocentio, universæque Ecclesiæ prorsus incognita ratiuncula usuræ suppetias ferre. Verum hæc ratiocinandi forma Sophisticen sapit. Novos contractus, qui Charitatem & Justitiam non lèdant, honestè & utiliter invehi in Rempublicam posse credimus: (§. 33. seqq.) nec illis obstat, quod recentiores habeant inventores vel approbatores. (c) Exempla refert BENEDICTUS XIV. (d) de Contractu Collatico in Diœcesi Amerina; de Pacto francandi in Diœcesi Bononiensi. Antequam isti publica autoritate, aut consuetudine stabiliantur, nemo censetur intentionem suam ad eos dirigere, & hac ratione actum suum honestare. Multi ex plebe, ut mihi persuadeo, non penetrant implicitorum contractuum mysterium, quo Montes Pietatis dant quatuor pro centum illatis, accipiunt septem pro centum mutuo datis: nec tamen usuras vel accipere ex Monte, vel solvere Monti censentur, ob bonam intentionem omni meliori modo contrahendi, quo passim alias pios & doctos contrahere conspiciunt. Nequaquam puto, hac intentione eos excusatos fuisse, qui ante institutos Montes Pietatis pecunias hac ratione dederunt, aut acceperunt: temerarius autem esset, qui inde inferret, posteriores Pontifices, hac ratiuncula Concilio Viennensi, & prioribus Pontificibus prorsus incognita, usuræ suppetias ferre. In affini materia Simoniae exemplum capiamus. Prohibent Sacri Canones, ne quid

pro

pro sacra sepultura exigatur : (e) contrarium autem usum tanquam simoniacæ hæresis semen detestantur : (f) eumque, qui sub obtentu cuiusquam consuetudinis contra hoc venire præsumpsit, portionem cum Giezi habiturum denuntiant. (g) Nihilominus INNOCENTIUS III. (h) hac in re laudabilem consuetudinem pia devotione fidelium introductam, præcipit observari, illisque Episcopi autoritate compesci, qui eam consuetudinem malitiosè nituntur immutare. Ingens certè esset temeritas, si quis maligna crisi diceret, S. GREGORIUM, ALEXANDRUM III., Concilium Triburiense, Turonense & Lateranense, damnando quamcunque consuetudinem aliquid exigendi pro sepeliendis mortuis, arcam istud laudabilis consuetudinis pia devotione fidelium introductæ ignorasse : nunc autem aliter se rem habere: omnem simoniæ foeditatem statim evanescere, modò sit laudabilis consuetudo, pia devotione fidelium introducta: sic INNOCENTIUM III. brevi hac prioribus Pontificibus, universæ Ecclesiæ prorsus incognita ratiuncta simoniæ suppétias ferre. Meritò damnamus hanc ratiocinationem, profus similem illi, qua P. CONCINA Contractum trinum, ejusque Patronos ex Decretali ALEXANDRI III. impugnat. Passim enim videmus, nemine improbante, aliquid exigi pro exequiis mortuorum, & sepultura sacra, cum intentione obtinendi aliquid pro his functionibus meliore & honestiore modo, quo fieri id possit, licet fortè non omnes Clerici honestatem & decentiam tituli satis perspectam habeant; quæ tamen intentio ante tempora INNOCENTII III. non suffecisset antequam pia fidelium devotio laudabilem consuetudinem introduxerat. Eadem prorsus ratione potest his temporibus contractus aliquis fieri, cum intentione lucrandi meliore quocunque modo, licet hæc intentio prioribus sæculis non suffecisset, quibus ejusmodi contractus nondum fuerant introducti. Permittunt leges recedi ab eo, quod

N 3

diu

102 CAP. II. *De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.*

diu æquum visum est, quando in eo, quod de novo ordinatur, evidens apparet utilitas. (i)

- (a) *C. 4. de Usur.*
- (b) *De Usur. Contr. trin. Diff. I. c. 5. §. 2. n. 8.*
- (c) *Quanto juniores, tanto perspicaciores. Gloss. in L. Gallus. 29. pr. v. Si filius. ff. de liber. & posthum.*
- (d) *De Synod. Diæces. lib. 7. c. 51.*
- (e) *C. 12. 15. XIII. q. 2.*
- (f) *C. 105. I. q. 1.*
- (g) *C. 8. & 9. de Simon.*
- (h) *C. 42. eod.*
- (i) *Arg. l. 2. ff. de Constat. Princip.*

§. 174.

*Gregorii
IX.*

Opponunt insuper Decretalem GREGORII IX. *Naviganti:* de qua aliàs. (§. 131.) Videtur hæc Decretalis, loquens apertè de Mutuo, non tangere Patronos Contractus trini. Etsi enim quis ex ea inferre vellet, Assècurationem non posse conjungi cum mutuo: (§. 131. 132.) non tamen credunt inferri posse incompatibilitatem Assècurationis cum Societate. Verùm quisquis ita respondes, *in casses incidisti*, exclamat prædæ securus P. CONCINA, (a) ideo enim mutuum est, quia Societas cum periculi assècuratione stare nequit. Hos tamen casses Concinianos ex telis aranearum contextos alii credunt. Non enim apparet ratio afferendi transformationem Societatis in mutuum ex apposita assècuratione. Dictum hac de re supra. (§. 126. seqq.) Certè præter eos Authores, qui apertè faciunt Trino Contractui, multi alii, quos ex catalogo Gibalini xpunctos cupit P. CONCINA (b) ita intelligunt Decretalem *Naviganti*, ut nequaquam oppositam credant conjunctioni assècurationis cum Societate, ut ANGELUS DE CLAVASIO, (c) GABRIEL BIEL, (d) SYLVESTER, (e) BARTHOL. FUMUS, (f) COVARRUVIAS, (g) MANTICA, (h) imò

imò ipse Cardinalis de LUCA, (i) qui ex mente P. CONCINÆ (k) bac in materia ob diuturnam experientiam fori, & Romanæ Curiae, & rei mercatoriae & contractuum notitiam, censem probabilitis prævalet; hic enim usuræ suspicionem propriè residere credit in tertio contractu, quo convenitur de lucro certo.

- (a) *De usur. contr. trin. Diff. I. c. 5. §. 2. n. 10.*
- (b) *Ibid. Diff. II. c. 1. §. 3. n. 4.*
- (c) *Verb. Societas q. 1. n. 7,*
- (d) *In 4. dist. 15. q. 11. dub. 10. corollar. 2.*
- (e) *Verb. Societas. q. 1. n. 2.*
- (f) *Armill. Verb. Societ. n. 6.*
- (g) *Variar. lib. 3. c. 2. n. 4.*
- (h) *De tacit. & ambig. convent. lib. 6. tit. 6.*
- (i) *De usur. dist. 1.*
- (k) *Cit. Diff. II. c. 5. n. 10.*

§. 175.

Prætermissa sententia GREGORII XIII. in Bavariam mis- *Sixti V.*
sa, de qua fusior redibit sermo; (*Sect. VIII.*) magis urgere
videtur Constitutio SIXTI V. quæ incipit *Detestabilis*, jam
sæpius allegata, (§. 130. 148. 152.) ubi damnantur contra-
ctus posthac ineundi, per quos cavetr personis pecunias So-
ciatis nomine tradentibus, ut etiam si fortuito casu quam-
libet jacturam sequi contingat, sors ipsa semper salva sit, &
integra à socio recipiente restituatur; sive ut de certa quan-
titate, vel summa in singulos annos, aut menses, durante
societate, respondeatur. Statuit Pontifex, hujusmodi con-
tractus usurarios & illicitos posthac censeri debere: ac ne de
cætero societates ineantur sub hujusmodi pactis & conditio-
nibus, quæ usurariam pravitatem sapiunt, districtè interdicit
& prohibet. Hæ phrases Constitutionis Pontificiæ non vi-
dentur ex, quibus contractus, de quo agimus, contra æqui-
tatem

104 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

tatem naturalem pugnare declaretur. Similes formulas adhibet PIUS V. in Const. *Cum onus*. de Censibus creandis, quam infrà referemus, (§. 206.) verbisque expressis addit, se legem ipsam ad contractus jam celebratos non extendere: qua loquendi formula videtur declarare, ejusmodi contractus antea celebratos non repugnare Juri naturæ. Quòd autem neque SIXTUS V. Contractum trinum tanquam adversum Juri naturæ agnoverit, vehementer confirmare videtur authoritas FRANCISCI TOLETI, cuius opera, antequam Cardinalitia Purpura decoratus fuisset, usus est SIXTUS Pontifex in concinnanda hac Constitutione. (a) Hic tamen TOLETUS in *Instructione Sacerdotum*, (b) quæ ante Sixtinam Constitutionem nondum erat edita, imò in qua ad confirmandam doctrinam eadem Constitutio allegatur, apertis verbis docet, posse contractui societatis adnecti alios duos, nempe assecurationem capitalis, & locationem totius lucri pro pretio convenienti, modò quis non obliget socium ad tales contractus, sed liberum relinquat, sicut & alium tertium. Perspectam fuisse TOLETO mentem Pontificis, & Bullæ à se concinnatæ, dubitare non licet: verisimile autem non est, eum tradidisse doctrinam, læsæ æquitatis naturalis ream declaratam in illa ipsa Bulla. Unde modernus SS. Pontifex BENEDICTUS XIV. etiam post lectas evidentes demonstrationes, quas ex Bulla Sixtina contra contractum trinum P. DANIEL CONCINA jactitat, monet Episcopos, ut abstineant à censura, benigniori opinioni infligenda, cùm Apostolica Sedes eidem, *et si minus congruere videatur Sixtinæ Constitutioni*, nullam hactenus inusserit. (c) Rota Romana jam olim (d) conclusit, Bullam Sixtinam comprehendere solum casus usurarios de jure communi, additis majoribus poenis: & recenter quoque *per tres conformes* in eadem causa editas decisiones (e) judicavit, eam non obesse contractui trino. Ait autem Cardinalis de LUCA (f) præ centum Probabilistis à P. Concina æstimatus, *stultitiae speciem esse, privatorum scribentium*

bentium auctoritatem, huic auctoritati (Rotæ Romanæ) exequare. Unde ægrè non feret P. CONCINA, si quis cum Auditoribus Rotæ Romanæ per tres conformes sibi consentientibus potius, quàm cum ipso sentiat.

- (a) Vid. COMITOLUS *Respons. Moral.* l. 3. q. 12. n. 3.
- (b) *Lib. 5. C. 41. n. 3.*
- (c) *De Synod. Diæces. lib. 7. c. 50.*
- (d) *Coram Coccino die 3. Jun. 1602. prout refert Flavius Cherubinus in Comp. Bullarii schol. 1. ad Bullam 45. Sixti V.*
- (e) 4. Junii 1742. coram Bussio. 7. Junii 1743. coram Molino. 26. Junii 1744. coram Peralta. In prima harum Decisionum, oppositio Bullæ Sixtinæ solvitur distinctione communi Doctorum calculo approbata, quòd tunc Contractus societatis una cum duplice lucri & Capitalis assurance reputari debeat illicitus, ac de usuraria prævitate suspectus, quando scilicet in socium pecuniam immittentem confertur compendium totius lucri è societate similiter obventuri, & tunc verè convenienter termini contractus ad caput salvum à SS. Canonibus & Sixtina constitutione improbati: Econtra verò immunis à quacunque, vel minima fœnoris suspicione contractus evadat, quoties socio assuranti Capitale, & certum lucrum aliqua reservata sit probabilis, & verisimilis lucri portio, quæ justam & proportionatam periculi suscepcta assurance mercedem efformare videatur &c. Hanc distinctionem confirmant geminæ decisiones sequentium annorum in eadem causa Romana Societatis, allegatis aliis Decisionibus & Authoribus.
- (f) *Relat. Rom. Cur. dist. 32. n. 86.*

§. 176.

Ex his, aliisque rationibus credibile Germanis non vi- Qui non
detur, per Constitutionem SIXTI V. in quantum hæc est damnat
doctrinalis, & Moralis Evangelicæ declaratio, condemnari contra.
societatem duplice pacto munitam, etiam si omnia ad Justi- Etus Ger-
titæ libram æquentur. Si verò æquitati naturali contractus mania.
trinus non repugnet, Constitutio Sixtina non alibi, nec ali-
ter robur habebit, quàm ubi & in quo sensu in usum dedu-

Diff. III.

O

cta

Etta fuerit. Quòd enim Leges Pontificiæ, etiam non doctrinales, postquam Romæ sunt promulgatæ, ubique absque nova promulgatione in Dicecesibus, obligent, propugnare quidem soleo tum in quotidianis Prælectionibus, tum in solennioribus Concertationibus : sed aliorum opinio, & harum regionum praxis est contraria, præsertim in materia civili contractuum, quos prohibendi, vel permittendi non ubique eadem militat ratio. Unde parum movet, quod ait P. CONCINA, (a) præsumendum non esse, Apostolicam Sedem velle in hac materia, quæ Negotiationem spectat, tanta prohibere severitate contractus, qui suapte natura liciti sunt, cùm nihil illa magis præ oculis habeat, quam jugum Christi non aggravare. Parum, inquam, istud movet aliarum nationum homines, qui facile præsumunt, Pontifices maxima severitate eos contractus, qui occasionem præbere possunt palliandi usuras, prohibere in illis regionibus, in quibus usuraria pravitas à multis sæculis firmissimas radices posuit, ut eradicari vix possit. Contra nostram Germaniam hæc præsumptio non urget. Illarum igitur Provinciarum, ad quas hæc Constitutio potissimum pertinet, Doctoribus & Tribunalibus examinandum, ac decidendum relinquimus, ad quos contractus prohibitio Bullæ Sixtinæ se extendat.

(a) *De usur. Contr. tr. Diff. I. c. 6. §. 5. n. 7.*

§. 177.

*IV. Impli-
cantia
contra-
ctus:*

IV. Chimæricam fictamque esse mixturam, aut conjunctionem trium contractuum, ex eo convinci videtur, quòd communionem lucri & damni, tanquam præcipuam societatis prærogativam jubeant jura omnia: hanc autem communionem excludat assecratio, & venditio lucri incerti pro quantitate certa: consequenter repugnet hic contractus trinus, non secus ac hircocervus implicat, licet nec hircus, nec cervus implicit. (a) Occupatum jam sèpius est hoc argumentum.

gumentum, (§. 127. 148. seq. 161.) quo naturalia contractuum permiscentur cum substantialibus. Salva manet *substantia* societatis, id est, mutua conventio de re in commune conferenda ad uberiorem quæstum, etsi per adjectas conditiones inducatur obligatio, quam *natura* ejusdem non exigere. Possunt hi contractus conjungi æquè bene, ac hircus & cervus sociantur in eodem stabulo. Neque enim societatem transformari in assecurationem, sed tres distinctos contractus simul celebrari dicimus cum eodem socio, sicuti possunt celebrari cum diversis personis. Injusta posset fieri societas, si pactum adjacens æqualitatem lædat; chimærica non evadet.

(a) P. CONCINA loc. cit. pag. 209.

§. 178.

V. Injustitiæ labem affricare contractui trino conatur *Injustitia*:
 P. CONCINA, (a) quia lucrum fortuitò futurum æqualitatem non habet cum re certò danda: quia totum lucrum debet esse assecutoris, cùm illius sit lucrum, cuius est periculum: quia unus sociorum deberet subjacere solus omnibus molestiis, incommodis, supputationibus &c. Hæc & similia adeò levia sunt, ut in dando responso immorari non oporteat. Lucrum fortuitò futurum æquè æstimabile est, ac pisces fortuitò capiendi, quorum jactus certo pretio emitur: totum lucrum ex mercibus assecuratis perceptum, sibi adjudicari à P. Daniele Cive suo, ridebit Mercator Venetus in casu de Assecuratione posito: (§. 113.) injustam dici societatem, qua unus operam, alter pecunias confert, indignabuntur omnes. Qua enim ineptia quis diceret, non debere libros scribere illum, qui vel nesciat vel nolit eos propria manu typis mandare: eadem arguuntur illi, qui pecunias in societatem conferunt, & supputationum molestias in se non suscipiunt. Nescio quo fato urgeantur aliqui Authors

thores, ut æquivocis argutationibus, & ratiunculis falsis quidem, imperterrita tamen confidentia positis, obfuscant sententias, quibus nativus splendor aliunde non deest. Nos hoc loco non examinamus æqualitatem contractus cum individualibus circumstantiis considerati: præsenti instituto sufficit, quod conjunctio trium contractuum ex sua natura nullam inæqualitatem præferat: pro dijudicando autem casu individuo dicimus, eam servandam esse æqualitatem contrahendo cum uno socio, quæ servanda est contrahendo cum tribus diversis personis: sicuti igitur Societas, Assuratio, & Conventio de lucro certo, celebrari absque iustitia possunt cum tribus, ita etiam illæla jüstitia celebrari possunt cum uno.

(a) Pag. 215. seqq.

§. 179.

*VI. Pallia-
tio mutui:*

VI. Contendunt, Contractum trinum esse purum mutuum, quia idem obtinetur per usuram ex mutuo, quod obtinetur ex contractu trino, adhibita sola verborum circuione: & dominium pecuniae transit in socium mercatorum, sicuti per mutuum: totam dominii rationem in hoc sitam esse, ut si res pereat, domino pereat; si stet, domino stet; hos esse dominii effectus, qui totam causam æquent, & exhaustant. Atqui trino Contractu posito, si pecunia pereat, socio Mercatori perit: si remaneat, ipsi remanet cum toto, & universo lucro: ergo verus ejusdem dominus est. (a) Facile conjicio, hoc argumento parum moveri Patronos Contractus trini. Nihil certius, quam eundem effectum, idem lucrum per varios contractus quæri & obtineri posse. Licti & Reipublicæ utiles sunt contractus, vi quorum ex pecuniis lucrum quæritur non minus, quam quantum usurarius ex mutuo percipit, quin tamen illi contractus confundantur cum mutuo. Insinuatus dominii conceptus risum movebit Jurium Studiosis, omnemque tollet Assuratio-

rationis contractum; juxta illum enim etiam conductor fiet dominus rei sibi locatæ, quando periculum ejus simul in se suscepit. Dein si de individuis nummorum corporibus loquamur, leges facile eorum dominium transferunt, quando miscentur cum propriis, vel bona fide expenduntur. Quotidiana enim commercia, quorum potissimum instrumentum sunt Nummi, cum maximo Reipublicæ incommmodo identidem turbarentur, si quis individui nummi, etiam furtivè sibi sublati, dominium semper retineret, & à quocunque etiam tertio aut quarto possessore, in quem justo contractu bona fide translatus fuit, vindicare posset. (b) Qui igitur collata pecunia societatem cum Mercatore init, parum curat dominium individuorum nummorum, sed integrum sortem suam in pecuniis & mercibus socii sui pro rata constitutam credit, quacunque demum ratione individui illi nummi à mercatore expendantur. Et ex hoc non leve discrimen inter Mutuum & Societatem, etiam ad impugnandos usurarum patronos deducitur. (*Diss. I. §. 195.*)

(a) P. CONCINA *de usur. contr. trin.* *Diss. 4. c. 3.*

(b) *L. 78. junct. Gloss. v. Accepit. ff. de solut.*

§. 180.

VII. Quod admissio contractu trino omnes leges adversus usuras eludantur, omnisque usura exulet, multa declasatio legum. VII. Ever. mandi arte ostendere conantur Impugnatores hujus contractus, ex eo præcipue, quod benigniores Theologi implicitam intentionem sufficere arbitrentur. Hoc enim admissio, qualiscunque conventio usuraria per piam intentionem contrahendi omni meliore modo, ad contractum trinum revocari potest. Verum illi, in quorum provinciis haec contrahendi forma moribus est introducta, haud difficulter respondebunt, Contractum hunc iniri non posse nisi cum iis, qui ope alienæ pecuniae longè majus lucrum solent acquirere,

O 3

quam

110 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

quām quod vi Contractus tenentur præstare: si alteri cui-piam pecuniæ concedantur, non nisi Mutuum censebitur celebratum, lucrūmque inde quæsumum judicabitur usurarium. Ubi autem hæc contrahendi forma vel non est legitimo usu introducta, vel publico edicto proscripta, nunquam prætexi poterit contractus trinus: consequenter primum erit usuram committi, quando non aliis quām mutui contractus est celebatus. Pro tempore, loco, aut circumstantiis, quibus Contractus trinus non est usitatus, vel licitus, haud dubiè etiam implicita intentio non excusat ab usura. Ubi autem & quando locum habet Contractus trinus, ibi etiam sufficere poterit intentio contrahendi more inter viros probos & doctos usitato, sicut quis licite sumit aut aliis suadet Medicinam à Viris peritis laudatam, etiamsi ignoret, ex quibus speciebus sit diluta.

§. 181.

VIII. Scandalum, quod Acatholici ex his contractibus implicitis sumunt, amarè deplorat P. CONCINA. (a) Illi enim hinc ansam accipiunt calumniandi Catholicos tanquam crudelium usurarum patronos, buccinandi, nos usuræ vocem seu spectrum insectari, rem verò ipsam usurariam variis pigmentis illitam defendere &c. Ad id probandum zelosus Casuista verba transcribit BUDÆI, BOEHMERI & CALVINI. Sed miramur, scandalum Acatholicorum ab iis objici, qui illas ipsas sententias tradunt, quibus se offensos criminantur Acatholici. BOEHMERUS (b) verba à P. CONCINA récitata, adjicit ad textum, quo CLAUDIUS FLEURY loquitur de omni assecratione, de constitutione censuum per Ecclesiam approbata, de Reditibus vitalitiis, de Montibus Pietatis. Similem flosculum decerpere P. CONCINA potuisset ex alio ejusdem Boehmeri libro, (c) ubi usuras palliatas latè dicit in emptione annuorum reddituum, probata à MARTINO V. ; in Montibus Pietatis, approbatis à SIXTO IV. Quis inde inferet MARTINUM V. CALIXTUM III. PIUM V. qui Constitu-

stitutionem censum approbant; SIXTUM IV. LEONEM X. totumque Concilium Lateranense, quod Montes Pietatis laudavit, perniciosem in praxi corruptelam effecisse, quam sit ipsa Calvini & Melanei doctrina; inde ansam accepisse illos novam excogitandi heresim &c. quae dictoria in benignioris opinionis Patronos conjicit Casuista Venetus. Verba CALVINI (d) idem recitat, ut aliquo tangantur pudore laxiorum opinionum Authores, sibi persuadens, titulos ab aliquibus Moralists confitos ingessisse hereticis ipsis scandalum &c. In textibus autem, quos exscribit P. Concina, carpit Calvinus compensationem damni, quanti intererat pecuniae sue usi carere, carpit interesse, vel id, quod interest. An non Summi Pontifices, an non ipse P. Concina admittit compensationem damni, interesse &c. Ipse igitur ingerit Acatholicis scandalum: ipse tangi debet pudore: ipse dat ansim tum novum comminiscendi errorem, tum Catholicis omnibus invidiam, infamiamque creandi. Eiusmodi declamatiunculis invehitur P. Concina in recentissimos Authores, a si Calvinus spiritu Prophetico opiniones eorum cognovisset, indeque scandalum & ansam haereseos sumpsisset. Nihil facilis esset, quam plurimas paginas implere ejusmodi textibus, quibus Acatholici offensos se conquerunt illis doctrinis, quas sequi & laudare debet P. Concina.

- (a) *De Usur. contr. trin. Diff. I. c. I. n. 3. seqq.*
- (b) *In notis ad Fleury Instit. Jur. Eccl. part. 3. c. 13. §. 4. 5. & 6.*
- (c) *Jur. Eccl. Prot. lib. 5. tit. 19. §. 24.*
- (d) *In Exposit. præcept. octav. item in cap. 18. Ezechiel.*

§. 182.

IX. Si alia contra Contractum trinum non pugnaret IX. Peri-
ratio, hanc solam pro ejus condemnatione sufficere putant, culum
quod periculorum, fraudum, & usurarum sit secundissimus, fraudis:
pronamque præbeat palliandi usuras occasionem. Hoc ar-
gumen-

112 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contrarium.

gumentum variis exaggerationibus exornat P. CONCINA,
(a) adeò ut consueto suo Zelo abreptus demum exclamat,
divina monita de periculo peccandi vitando, *jam penes Moralistas*, quos ibi refellit, *obsoleuisse*. Contra hanc criminatio-
nem facilè defenduntur benignioris sententiae Patroni, si ob-
servemus, dupli ratione posse aliquid dici circa mores pe-
riculosum. Primo modo, quando ipsum negotium de se
tale est, ut ex propria sua natura alliciat, & inclinet ad pec-
catum, vel implicet peccaminosis actibus etiam illos, qui
voluntatem peccandi non habent, sed potius animo contra
peccatum obfirmato ejusmodi negotium tractare incipiunt.
Remotum saltem ejusmodi periculum præbet status militum
& mercatorum: in proximum autem conjicit familiaris
conversatio, aut cohabitatio cum persona, cum qua quis
sæpius in peccatum jam incidit: item lusus, in quo quis ple-
rumque solet blasphemare. Hoc saltem proximum pericu-
lum esse fugiendum, docent Moralistæ omnes; nam ipsa ta-
lium personarum cohabitatio, etsi firmum propositum ha-
beant non peccandi, inclinat ad peccatum, & violandum
propositum: ipse lusus sinistra fortuna exercitus incitat ejus-
modi hominem ad iracundiam, & ex priore habitu ad bla-
phemiam. Alia dicuntur *pericula*, quæ de se, & ex natura
sua non inclinant ad peccatum; sed tamen sunt talia, ut ijs
malitia hominum facilè abuti ad malum possit. Hæc in illis
locis, ubi frequentior est abusus, prohiberi à Principe
possunt: hácque prohibitione tenentur etiam alii, saltem in
foro externo, qui animum abutendi non habent. Ubi au-
tem non sunt prohibita, possunt ejusmodi actus exerceri,
modò fiant animo bono, nec ad malum usum. Sic in ali-
quibus regionibus, præsertim in Italia, prohibentur certa
armorum genera, non quod ista ponant gestantem in peri-
culo peccandi; sed quod multi aliunde ad inferendum malum
determinati, facile istis armis abuti possint. Eadem ratio-
ne in aliquo Regno severissimè prohibitus est usus lampadum
por-

portatilium, in quibus lux occultari potest, neque permittitur, ut ejusmodi lampades invehantur in illud Regnum, in quo scilicet saepius deprehensi sunt, qui nocturno tempore abusi his lampadibus fuerint ad varia facinora securius perpetranda. Quam incepit, quam insulse, quam malitiosè ille ageret, qui ex verbis Christi, Apostolorum & Prophetarum, Germanos vellet obligatos dicere ad ejusmodi lampades non adhibendas, ad ejusmodi arma non portanda &c. Simili fere ratione discurrunt Authores, qui triplicem contractum defendunt. Negant per illum poni quempiam in periculo peccandi; sed dicunt, periculum eum esse in hoc sensu, quod homines avari & usurarum studiosi facile abuti possint, & haud dubie in aliquibus locis abusi sint specioso titulo hujus contractus, ad palliandam usurariam pravitatem. Ubi igitur tanta usurarum libido animos obsidet, potest Legislator prudentissime prohibere talem contractum, ne pravi homines illum ad explendam suam avaritiam detorqueant. Unde etiam cautissime aliqui Authores affirmant, se hunc contractum non laudaturos coram populo mercatorum, se non suasuros &c. cum in communitate majore plerumque reperiantur aliqui, qui aliunde ad pecunias quacunque etiam injusta ratione cumulantur inclinati, specioso contractus per se liciti pallio usurarium animum obtegere laborant. Ex hoc autem inferri nequam debet, ejusmodi contractum tanquam periculum, vitandum etiam esse in illis locis, in quibus neque est prohibitus, neque usuraria pravitas impune grassatur. Si igitur Fortunatus (§. 155.) in tali loco, tres contractus, de quibus agimus, eodem sincero animo cum uno socio celebret, quo eosdem celebraturus esset cum tribus; quod, quæso, periculum fraudis & injustitiae incurrit? ad quas illicitas artes trahitur? imò potius per duplex assecurationis pactum ab omni defraudandi occasione semovetur, cum mercaturæ se non ingerat. Qua igitur calami intemperie dicitur Theologus, cuidam lucrum istud permittens, *de via tutâ & secura eum detrudere, illumque viæ dubiæ, incertæ, undique periculis,*

Diss. III.

P

frau-

114 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

fraudibus, voraginibus & præcipitiis septæ committere, uti lamentatur P. CONCINA, (b) eum inter prærupta & voragini conficere, urgere, impellere. . . malle, ut beatam æternitatem probabili periculo committat, quād modici lucri temporalis jacturam ferat. Si ex pietate hæc lamenta proveniant, timeo ne illud dici possit ex S. GREGORIO NAZIANZENO: (c) ex hoc uno pii sumus, quod aliquis impietatis damnamus.

(a) *De usur. contr. trin. pag. 62. seqq.*

(b) *Ibid. pag. 153.*

(c) *In Apologet. n. 135.*

§. 183.

X. Autho-
ritas Theo-
logorum
& Juris-
Consulto-
rum.

Ultimo demum loco numerosus Theologorum & Juris-
Consultorum exercitus contra contractum trinum in aciem
logorum educitur. Venerari oportet Viros doctissimos, ex quibus
tamen non omnes ea confidentia, qua P. CONCINA uti-
tur, hunc contractum impugnant. Certè Cardinalis de LU-
CA, centum Moralistis, qualis est P. CONCINA, in hac
materia præferendus, admittit, (a) opinionem eorum, qui
trinum contractum licitum affirmant, practicabilem esse (licet
ad huc satis raro & difficile) in foro interno, in quo animus &
propositum omnia distinguunt, solaque intentio spectatur; dari enim
posse sinceram intentionem, alienam ab animo depravato foenerandi,
ac palliandi mutuum sub hismodi contractibus. . . Verum id im-
practicabile esse in foro externo, in quo non judicatur de internis,
quaesoli DEO patent, sed proceditur cum actis & probatis &c.
Censet igitur de LUCA, non dari intrinsecam dishonestatem
hujus Contractus, sed in illis locis, ubi hæc contrahendi
forma non aliunde est legitimè introducta, præsumi usuram
commissam, quando exhiberi non possunt legitimæ justifica-
tiones alicujus contractus in illis tribunalibus recepti, & ap-
probati, et si ille, qui augmentum ultra fortè exigit, re-
vera in animo fuerit S. Joannes Baptista, vel S. Hilarion. Hunc
ipsum

ipsum discursum Eminentissimi de LUCA, allegat fusiūs, laudātque P. Concina, (b) & nisi cæcutiat, apertè deprehendit, hac authoritate totum suum conatum, integrāmque molem tractatūs de *Usura contractus trini* subrūtum collabi. De intrinseca honestate contractus præprimis sumus solliciti. Quid tribunalia pro foro externo præsumant ac judicent, dependet ex legibus positivis, ex usū longævo, ex consuetudine patriæ, ex stylo Curiæ. Nostrum non est, singulārum Provinciarum usus & consuetudines examinare, quæ facilè mutantur. Fuerit sanè stylus Romanæ Curiæ temporibus Cardinalis de LUCA (quamvis alii hoc minimè concedant) ut sub formula Contractus trini præsumeretur animus usurarius: aliud modò stylus in eadem Curia observatur, ut suprà monuimus. (§. 175.)

(a) *De Usuris discurs. I. n. 12.*

(b) *Pag. 199.*

§. 184.

Pauca hucusque diximus ex iis, quæ dici possent, si animus esset integrum volumen implendi circa materiam Contractus trini. Multis aliis studiosè lectis & perpensis, men- tem meam breviter aperio. I. Ea omnia, quæ hyperbolica eloquentia, per integrum volumen de *Usura Contractus trini* demonstrare sibi videtur P. DANIEL CONCINA, nequaquam me persuasum reddunt de usuraria pravitate, aut intrinseca dishonestate hujus Contractus; neque de proscriptione eorum opinionum, quas circa hoc argumentum idem Author immoderatis censuris persequitur. II. Consideratis singulis Contractibus & pactis, quæ in Contractu trino involvuntur; considerata etiam eorundem conjunctione circa eandem materiam, easdēmque personas; nihil occurrit, quod aut substantiæ horum contractuum, aut æquitati naturali videatur repugnare, modò cum iis ineat, qui ex subministrata pecunia magnum solent lucrum acquirere, & servetur æquitas.

P 2

litas